

ÎNALTPREASFINȚITUL PĂRINTE DR. NICOLAE CORNEANU LA CEAS ANIVERSAR

Pr. conf. univ. dr. Nicolae Morar

La 21 noiembrie 2013, Înaltpreasfințitul Părinte Nicolae a împlinit 90 de ani, din care, peste jumătate, dăruieți arhipăstoririi Mitropoliei Banatului și 70 de ani de slujire a Bisericii Ortodoxe. Născut la Caransebeș, în familia preotului Liviu și a preotesei Elena, între anii 1934-1942 a parcurs etapele școlare pre-universitare, după care a urmat Facultatea de Teologie Ortodoxă din București (1942-1946).

Vocația teologică a Mitropolitului Nicolae al Banatului s-a întrezărit încă din timpul studiilor universitare. La 20 de ani a debutat în Foaia diecezană din Caransebeș, cu un studiu despre Sfântul Ciprian al Cartaginei, iar după absolvirea studiilor de licență (1946) a urmat cursurile de doctorat, elaborând, sub îndrumarea marelui patrolog Ioan G. Coman, teza cu titlul: „Viața și petrecerea Sfântului Antonie cel Mare. Începuturile monahismului creștin pe Valea Nilului”, iar la 30 iunie 1949 a fost declarat „doctor” în teologie.

În aceeași perioadă și-a însușit nu numai limbile moderne, de circulație culturală, ci și cele clasice, la nivel de specialist, orientându-și activitatea de cercetare de peste 70 de ani către literatura patristică și nu numai¹.

Mediul teologic românesc l-a remarcat încă din timpul studiilor universitare, mărturie fiind frecvența cu care a publicat în revistele vremii – Biserica Bănățeană, Foaia Diecezană, Duh și Adevăr –, fapt pentru care l-a și propulsat în viața academică – la 24 de ani era profesor la Academia Teologică din Caransebeș și apoi la Seminarul Teologic din Caransebeș, iar la 36 de ani era conferențiar universitar la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu.

Activitatea didactică de la catedrele Academiei și Seminarului Teologic din Caransebeș, precum și cea de la Institutului Teologic din Sibiu, a fost remarcabilă. Ea face obiectul unor evocări pline de admirație ale foștilor discipoli, care, cu recunoștință, rememorează prestația, cu adevărat universitară, a magistrului lor, deosebita disponibilitate a dascălului de odinioară de-a le fi îndrumat

¹ D. Popescu, Mitropolit Nicolae Corneanu, *Patristica mirabilia. Pagini din literatura primelor veacuri creștine*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1987, 422 p., în *Mitropolia Banatului*, nr. 5/1988, p. 129.

lecturile, dar mai ales capacitatea de a-i fi orientat, științific și metodic, în viitoarea activitate profesională, consacrată predării și cercetării în domeniul teologic².

Măsura deplină a competenței teologice a luminatului Ierarh avea să fie confirmată în anul 1962, când a fost ales Mitropolit al Banatului (4 martie). Începând de atunci e preocupat de viața Bisericii, de semnele de întrebare pe care și le pun credincioșii și mai ales de soluțiile așteptate din partea Bisericii la diferitele lor probleme existențiale.

În perioada regimului comunist, Biserica noastră, ca de altfel și celelalte Biserici Ortodoxe din fostele State comuniste (fosta Uniune Sovietică, fosta Iugoslavie, Albania și Bulgaria), din motive doctrinar-teologice și canonice, dar mai ales din cauza condiționărilor istorice, au fost subordonate puterii de Stat. Dictatura exercită asupra Bisericilor din țările amintite și de la noi a blocat orice încercare de conducerea „autonomă” – ideea politică era explicită: nimeni nu putea să aibă o altă „conducere” (inclusiv în materie bisericească) decât cea situată în fruntea țării. În plus, au fost exploatare politic însușirile tradiționale ale Bisericilor Ortodoxe – devotamentul față de popor și specificul național –, Bisericile naționale, cu conducerile lor, fiind astfel controlate și manipulate în scopul intereselor de Stat!

Dacă alți credincioși (de exemplu, romano-catolicii), în același context, au avut un oarecare sprijin venit din afara țării, noi n-am avut niciun protector în acest sens³. Așa se face că Prelatul bănățean – o conștiință lucidă, ajunsă la o demnitate precum e episcopatul – a procedat în așa fel încât s-a opus într-atât comunismului încât să nu devină victima lui. Nu s-a „martirizat”, pentru că nu împotrivirea era soluția, ci compromisul – acea atitudine capabilă să-i asigure Bisericii o minimă funcționalitate în situația de criză majoră în care se afla.

L-a interesat destinul Bisericii, rostul ei, dar mai ales măsura în care își împlinea, ca așezământ dumnezeiesc dar și omenesc, menirea într-un mediu intolerant și agresiv. Cum nesupunerea și ostentativitatea nu constituiau atitudini și soluții comportamentale de succes, strădania Mitropolitului Nicolae a făcut ca Biserica să fie prezentă și activă în orientarea religios-morală a credincioșilor și în protejarea lor de atacurile ideologiei atee. Prin acțiuni catehético-omiletice și prin activități pastoral-misionare, credincioșii Bisericii noastre au fost continuu evanghelizați și deplin integrați în viața sacramental-ecclesială.

² Despre calitatea activității didactico-metodice a profesorului Nicolae Corneanu, studenții de odinioară (pr. prof. univ. dr. Sorin Cosma) afirmă că au fost dominate, pe de o parte, de concizie (prelegerile), iar pe de altă parte, de referințe critice, aduse la zi – „o bibliografie impresionantă pentru toate domeniile științei teologice (istoric, exegetic, practic și sistematic)”.

³ N. Corneanu, *Pe baricadele presei bisericești*, vol. II, Timișoara, 2000, p. 253.

Poziția pe care o ocupăm, ne îmbie să evocăm contribuția Părintelui Mitropolit Nicolae la înființarea învățământului teologic universitar la Timișoara.

Totul se întâmpla în urmă cu 21 de ani. La 6 decembrie 1992, Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Timișoarei și Caransebeșului a hotărât înființarea unei Facultăți de Teologie Ortodoxă în urbea de pe Bega. Cele decise pe plan local au fost aprobate de către Sfântul Sinod al Bisericii noastre, în sesiunea din 19-22 ianuarie 1993. Ulterior au fost întreprinse demersurile necesare pentru obținerea acordului Ministerului Învățământului, studiile teologice debutând în cadrul Universității de Vest din Timișoara în anul universitar 1993-1994⁴.

Apariția specializărilor de Teologie Pastorală și Teologie+Litere (Limba și Literatura Română și o Limbă și Literatură Străină) în cadrul Facultății de Litere, Istorie și Filosofie răspundea nevoilor stringente ale Bisericii, fiind părți ale unui proiect eclesial amplu: pregătirea de preoți și de profesori de Religie, în conformitate cu pretențiile teologiei și pedagogiei actuale, de oameni ai Bisericii capabili să contribuie la progresul moral, spiritual și intelectual al societății românești⁵.

Constructul la care ne referim pornește de la faptul că Biserica are nevoie mereu de o teologie capabilă s-o slujească, de o teologie capabilă să aplice revelația divină în contextul istoric dat. Proiectul vizează promovarea Teologiei autentice, nu ca un scop în sine, ci ca mod de slujire a credincioșilor în efortul lor mântuitor. Este vorba despre o Teologie adresată Bisericii, menită să transforme pe cei care o studiază în trăitori autentici ai preceptelor evanghelice, de o Teologie care nu doar vehiculează „dogme” și principii, ci dezvoltă un stil de viață în care se reflectă domele și principiile însele; de o Teologie care mijlocește un contact imediat și viu cu Sfânta Treime, ca și comuniune a persoanelor, și cu persoana lui Hristos, cel care, prin întruparea și suferințele Sale pe cruce, a venit să trăiască pentru vecie printre noi.

Arhiereul nostru are așteptări punctuale. Așteptă ca profesorii și studenții teologi să ocupe un loc important în viața Bisericii, a Universității și a societății românești. Pornind de la faptul că Universitatea a apărut în vecinătatea Bisericii, dar și de la situația înregistrată în epoca modernă, când Universitățile au devenit din ce în ce mai autonome, Mitropolitul Nicolae consideră că relația: cultură-credință nu este doar o exigență a culturii ci, în aceeași măsură, a credinței.

⁴ N. Corneanu, *Vom avea și noi Teologie?*, în *Învierea*, nr. 4/1993, p. 1

⁵ . Organizarea unei *Facultăți de Teologie* în Metropola timișeană a împlinit o aspirație mai veche. Încă în anul 1785 s-a inițiat crearea unui *Seminar Teologic Ortodox* la Timișoara, acțiune nefinalizată însă atunci. Totuși, pentru tinerii ortodocși din Banat s-a înființat, în anul 1822, o secție la școala clericală de la Vârșeț, iar în anul 1865 a luat ființă, la Caransebeș, o școală teologică – Timișoara nu avea atunci Centru Eparhial autohton. Totuși, Caransebeșul și Timișoara aveau să dețină câte o *Academie Teologică*, ca toate eparhiile din Ardeal și Banat, chiar dacă cea din Timișoara a aparținut Episcopiei de Oradea. *Academia Teologică* din Oradea s-a refugiat la Timișoara în urma Dictatului de la Viena

Credința care nu devine cultură este o credință nedeplin însușită și trăită, în timp ce credința care pătrundă mintea și inima, care e gândită pentru a fi trăită, e o credință deplin însușită și trăită, o credință ce-i oferă omului posibilitatea întâlnirii cu Hristos. Deci, misiunea Bisericii în cultura universitară este aceea de a propovădui Evanghelia acelor care n-o cunosc încă, dar sunt dispuși să și-o însușească, dar și aceea de a colabora cu membrii comunității universitare în vederea livrării către societate a culturii autentice.

Cum destule cadre didactice universitare și studenți consideră credința ca fiind o problemă individuală – unii se abțin, în numele autonomiei universitare, de la mărturisirea explicită a convingerilor religioase, iar alții, folosesc aceeași autonomie pentru a propaga doctrine străine învățaturii Bisericii –, înaltul Prelat consideră că prezența credinței în Universitate nu trebuie să apară ca o paranteză⁶. Iar depășirea situațiilor de acest fel opinează se poate realiza prin prezența în mediul academic a unor teologi competenți în domeniile științifice de predare. Acest fapt poate face ca vizibilitatea religiei în Universitate să devină evidentă, iar specializările teologice să fie adevărate centre de iradiere a spiritualității creștine în mediul academic⁷.

Traseele evocate mai sus pentru succesul procesului de dezvoltare și afirmare a învățământului teologic universitar din Timișoara nu fac altceva decât să confirme capacitatea excepțională a Arhiepiscopului Nicolae Corneanu de a pune teologia creștină în dialog cu realitatea și toate acestea grație unei intuiții fecunde și a unei conștiințe lucide și aplicate la temele vieții cotidiene.

Înaltpreasfinția sa este interesat de conținutul credinței, de schimbările prin care trece lumea de azi, dar mai ales de evaluarea lor în contextul Adevărului propus de ortodoxie ca formă de izbăvire a lumii contemporane din carcerățiile imperialiste ale stihialității. De aici și insistența cu care promovează transferul a două modele – intelectual și ecumenic – din perioada patristică în actualitate, dar și preocuparea nedisimulată pentru problemele majore ale lumii contemporane: de la filosofia globalizării la insalubritatea audio-vizuală, de la racilele terorismului la democratismul exemplar, de la misterul spațiului cosmic la transplantul de organe, de la ecumenismul adevărat la ecumenismul instituțional, de la intoleranță și inflexibilitate la iubirea și maleabilitate, de la cultura reziduală la cultura sublimă, de la universitarismul reduționist la maiestrosul academism spiritual. Așa se face că, pe bună dreptate, o conștiință avizată scria despre înaltul nostru Prelat că este un întreg spațiu cultural și spiritual⁸.

Mitropolitul Nicolae Corneanu a contribuit și contribuie decisiv la ținuta exemplară a vieții spirituale, culturale și socială a Bisericii din Banat, dar și a Bisericii Ortodoxe Române în general.

⁶ . N. Corneanu, *Biserica și Universitatea*, în *Învierea*, nr. 19/1994, p. 1.

⁷ N. Corneanu, *Vocațiile teologice între criză și inflație*, în *Învierea*, nr. 10/1998, p. 1.

⁸ C. Ungureanu, *I.P.S. Nicolae Cornean- Contexte*, în *Vatra*, nr. 1-2/2005, p. 9

După instalarea ca Arhiepiscop al Timișoarei și Caransebeșului și Mitropolit al Banatului, Vlădica Nicolae a analizat atent realitatea istorico-socială dată. Cum la Timișoara relațiile dintre locuitorii urbei stăteau și stau sub semnul înțelegerii, tânărul Ierarh a realizat că aceeași atitudine de frățietate se cădea și se cade să domnească și între fideli confesiunilor creștine și nu numai. Astfel, a cultivat și continuă să promoveze relații armonioase cu romano-catolicii, cu protestanții și cu neoprotestanții, inclusiv cu evreii (o comunitate – statisticile o arată – destul de importantă în deceniul al șaptelea al secolului trecut în comparație cu situația ei actuală. (Mai nou, aceeași deschidere o manifestă față de musulmani, reprezentați în metropola bănățeană de diverse persoane venite din arii geografice diferite.)

Substratul atitudinii asumate de către Arhiepiscopul nonagenar e departe de a fi unul conjunctural. La temelie stă înțelepciunea creștină, filosofia creștină despre sensul existenței. Părintele Mitropolit Nicolae a înțeles din studiul aprofundat al Scripturii și din învățătura de credință creștină că Biserica e formată din oameni și că a prețui oamenii este o datorie umană fundamentală. De asemenea, a înțeles că deși există religii diferite și confesiuni felurite acest fapt nu obnubilează în niciun fel adevărul ultim și anume că toți oamenii sunt făpturile aceluiași Creator.

Faptul că în lume ființează religii diferite, între care se impun creștinismul, islamul, iudaismul și hinduismul, iar în Biserica creștină sunt mai multe confesiuni, dincolo de diferențele de ordin religios și confesional, Ierarhul omagiat subliniază că ceea ce e important de constatat și asumat este că toți oamenii aparțin aceluiași Dumnezeu, că Dumnezeu e unic și că lumea creată de El trebuie să fie și ea unică. În consecință, Biserica creștină are datoria de a apropia oamenii, în ciuda faptului că e divizată în confesiuni, iar religiile au datoria să afirme apartenența umanității la același Dumnezeu, un Dumnezeu care nu dorește să despartă, ci să apropie oamenii unii de alții⁹.

Iar condiția noastră de făpturi create de același Dumnezeu ne obligă să trăim în bună înțelegere unii cu alții și să eliminăm definitiv diferențele existente între noi. Arhiepiscopul nostru înfierează diferențierile făcute pe criterii religioase, etnice, culturale considerând că rațiunea apartenenței la același Creator e teza ce poate contribui la unitatea lumii de azi. Chiar dacă există elemente ce ne separă pe unii de alții – veacul în care trăim, civilizația căreia îi aparținem, cultura pe care ne-o asumăm – ele nu contrazic o judecată de valoare cardinală: înaintea lui Dumnezeu suntem egali, suntem aceeași oameni. Prin urmare, aparținând aceleiași specii și aceluiași Dumnezeu Unic – deoarece nu există mai mulți dumnezei, chiar dacă denumirile ce-I sunt atribuite Divinității diferă (în funcție de cultura și civilizația fiecărui neam) – responsabilitatea noastră este să respectăm demnitatea umană, chipul lui Dumnezeu din om.

⁹ . N. Corneanu, *Despre libertatea de a face bine*, în *Orizont*, nr. 1/2004, pp. 4-5.

Referindu-se strict la tendințele contemporane, înaltul Prelat apreciază că viziunea actuală a omenirii e integratoare, promovând buna înțelegere între oameni. E o atitudine ce izvorăște din necesitatea de-a face față împreună provocărilor complexe ale vieții, dar și din analizele profunde ale unei conștiințe racordată la o axiologie spirituală solemnă. Iar dovada cea mai convingătoare e actuala orientare europeană, care se străduiește să unifice, nu să creeze disensiuni și controverse între naționalități, religii și confesiuni.

Un ultim fapt deosebit de important realizat de către Arhiepiscopul nostru în slujirea Bisericii a fost reînființarea Episcopiei Caransebeșului, desființată în timpul regimului comunist (5 februarie 1949) și care e parte a Mitropolia Banatului.

Reînființarea Episcopiei Caransebeșului în anul 1994 nu a avut doar un substrat emoțional, știut fiind că la Caransebeș s-a născut, a crescut și s-a format înaltul Ierarh. Reactivarea vechii Episcopii a fost un act de dreptate, de reparație morală față de abuziva desființare a acesteia de către comuniști. A fost un succes al Ortodoxiei bănățene, care, de la începutul existenței ei și până în prezent a parcurs un drum lung, marcat de suferințe, de necazuri dar și de bucurii.

Dar reactivarea Episcopiei Caransebeșului a fost și e văzută și ca un proces prin care Biserica din partea de vest a țării poate răspunde „mereu sporitelor trebuințe duhovnicești ale credincioșilor ce o compun”. Iar cele trei eparhii ce compun Mitropolia Banatului – Arhiepiscopia Timișoarei, Episcopia Aradului și Episcopia Caransebeșului – pot fi considerate drept nuclee spiritual-culturale de maximă importanță, menite să contribuie la afirmarea vieții religioase și la intensificarea vieții bisericești în cadrul comunităților pe care le păstoresc¹⁰.

Incontestabil e faptul că Mitropolitul Nicolae Corneanu este un simbol al Banatului, o personalitate cu un loc distinct în rândul elitelor românești, un om care a reușit să transforme Timișoara într-un model european de ecumenism¹¹. Iar spiritul său și modelul pe care l-a întrupat vor dăinui, sub o formă sau alta, atât în Biserica Ortodoxă Română, cât și printre oamenii credincioși, indiferent de religia și confesiunea lor¹².

Întru mulți și fericiți ani, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit Nicolae!

¹⁰ N. Corneanu, *Mitropolia noastră la „puterea” a treia*, în *Învierea*, nr. 16/1994, p. 1

¹¹ <http://oradetimis.oradestiri.ro/mitropolitul-nicolae-a-reusit-sa-transforme-timisoara-intr-un-model-european-de-ecumenism/actualitate/2012/03/04/>

¹² <http://www.tion.ro/donarea-de-organe-este-dovada-a-iubirii-de-aproapele-spune-inalt-preasfintia-sa-nicolae-corneanu-mitropolitul-banatului/1169917>